

Posudek vedoucího diplomové práce: Jakub Holý – *Nietzsche a aristokratické hodnocení*

Student Jakub Holý se myšlením Friedricha Nietzscheho zabývá dlouhodobě. Jelikož mu věnoval i bakalářskou práci, mělo by být jedním z faktorů hodnocení předložené práce diplomové zkoumání jeho „posunu“ v reflexi Nietzscheovy filosofie. Téma, které si vybral, zajisté o určitém rozšířeném chápání problému morálky vypovídá. Dokonce by se dalo říci, že začíná tam, kde bakalářskou práci zakončil, neboť v ní otázka po suverénním jedinci zůstala nezodpovězena, ačkoli všechny analýzy směřovaly právě k ní. Aristokratické hodnocení ve studentově podání se suverénním jedincem úzce souvisí, a proto lze považovat hodnocený text za pokus o domyšlení a hlubší uchopení určitých dříve nastolených motivů.

Nastíněnou ambici však od počátku zpochybňuje volba textů, které měly posloužit k jejímu naplnění. Stejně jako dříve je hlavním pramenem *Genealogie morálky*, avšak na rozdíl od první práce, jež byla zaměřena na její II. pojednání, nelze nyní omluvit naprostou absenci III. pojednání. Obzvláště, když 2. kapitola konfrontuje aristokratické a kněžské hodnocení a odvolává se při tom na asketické ideály. Kapitulu *Vznešení* vůbec považuji za nejslabší část práce a důvody pro to nacházím právě v ignoraci III. pojednání *Genealogie*. Vede totiž k vytvoření zcela umělé difference vznešeného a aristokratického hodnocení, což je ještě umocněno tím, že mluví-li se o knězi, je to vždy výhradně křesťanský kněz. Sám autor to ostatně na straně 36 přiznává. Zúžením Nietzscheovy perspektivy vyvolaný pseudoprobém vyžaduje následně podobně násilné pseudořešení. Ale to už jsme se dostali k tomu, co bych nazval „osobním prokletím“ Jakuba Holého, k plavé bestii, o které chci pojednat později.

Druhým významným pramenným textem využívaným především ve 4. kapitole je kniha *Duševní aristokratismus*. Problémem tohoto zdroje je, že neexistuje! Přínejmenším nikoli v podobě, v níž o něm autor na straně 53 referuje. *Duševní aristokratismus* je, jak známo, neparagrafovaným a zpřeházeným překladem IV. knihy *Vůle k moci*, která je Nietzschem neautorizovaným výběrem z jeho rukopisných poznámek. Před výkladem nějaké citace tedy proběhla minimálně trojí selekce (sestra Elisabeth, překladatel Tichý, student Holý), a tak vzniká vážná pochybnost o reprezentativnosti interpretovaných pasáží. Ačkoli byl student na ošemetnost tohoto zdroje upozorněn a ačkoli měl k dispozici anglické překlady relevantních textů, spolehl se na přeložený výbor, což je na této úrovni studia minimálně nezodpovědné. Navíc v tom shledávám příčinu monotematického opakování několika tezí v průběhu celé práce, které se v polovině stává nudným a na konci vyloženě otravným. Kdyby si student dal více práce s četbou, mohl se těmito „efektům“ vyhnout a věčně se navracející teze rozpracovat do opravdu zajímavé podoby.

Struktura práce

Práce je rozdělena do 5 kapitol. V první se po analýze mravnosti mravů vyslovuje základní teze celé práce: „*Jedním z klíčových charakteristik aristokratického hodnocení je právě možnost obsáhnout imperativ, který mravnost postuluje a tento imperativ si přisvojit.*“ (s. 14) a následuje poněkud zmatené vysvětlení, že pro toho, kdo si imperativ náležitě přisvojí, se otevírá možnost postavit se mimo morálku tohoto imperativu. Tento výklad vznešenosti považuji za velice působivý a v jeho formulaci shledávám vlastní význam předložené práce. Zbytek textu představuje víceméně jeho komentář a pokus o jeho, často bohužel násilnou a neohrabanou, aplikaci na určité fenomény, o nichž Nietzsche hovoří.

Typický příklad nešťastně pojaté aplikace základního motivu lze vidět například v podkapitole *Změna mravnosti*, která pojednává o šilenství. Původní Nietzscheova intence je zde výrazně posunuta a deformována, aby „pasovala“ do výkladového schématu, který si interpret vytvořil. Tato tendence se s přibývajícemi stranami zintenzivňuje a ve 2. kapitole končí v zaklínadlech typu: „*Tvoří tím, že jako suverénní vyráží 'ven' a zde jako (mravně) suverénní tvoří způsobem, který jemu samému umožňuje tvořit – tj. způsobem bytostně aristokratickým, způsobem, který postuluje velikost (tj. jako sebe sama) jako to, čeho má být nutně dosaženo a co má být překonáno.*“ či „*Zde, v této pozici, dělá bestie právě to jediné, co dělat umí a co jí zároveň dělá tím, kým je, tj. suverénním individuem: tvoří ... struktury tak, jak on sám byl tvořen.*“ (obojí s. 43) Jako by autor v průběhu psaní stále více zapomínal na to, že se v pojmu aristokratického hodnocení Nietzsche pokouší ukázat jisté možnosti života, a v tomto zapomenutí se pak čím dál více zamotával do vlastní výkladové sítě, z níž jak se zdá na konci 2. kapitoly, již není úniku.

Celkově ale 1. kapitola předkládá poměrně pěkně východisko, které mohlo a mělo být dále rozvíjeno. Jak jsem již naznačil, nedošlo k tomu. 2. kapitola obsahuje pseudoproblém difference vznešený/aristokratický, přičemž sám autor později oba termíny často zaměňuje nebo o nich mluví jako o synonymech. Je zjevné, že si autor pouze připravuje pozici pro uvedení plavé bestie. Její výklad je definitivním selháním – je tvořen spekulacemi, které nejsou nijak textově podloženy a tyto nepodložené spekulace jsou posléze převedeny na fenomén vkusu. Zde je využit jeden jediný aforismus *Radostné vědy*, předložené důsledky pro pojetí člověka jsou však epochální! Stejně tak nepodložená je i konstrukce o totožné logice změny vkusu a mravnosti. Nietzsche o něčem takovém zajisté hovoří, ale aby to bylo prokazatelné, je nezbytné jít do konkrétních aforismů a velmi pozorně číst a vykládat. Nepodloženou, schematickou spekulací se toho určitě nedosáhne...

3. kapitola shrnuje vše, co bylo řečeno v předešlých dvou kapitolách, resp. vše ještě jednou opakuje, aniž by cokoli vysvětlila. 4. kapitolu chápu jako autorovu sebekritiku: byl si vědom neúnosnosti svých spekulativních konstrukcí, a proto se je pokusil ukázat v konkrétnu. Na nepřijatelnost zde použitého zdroje už jsem upozornil. Druhým problémem je to, že v každé podkapitole vychází z 1 – 2 citátů, jež do svých konstrukcí bez problémů vtěsná, takže se, bohužel, nejedná o novou rovinu výkladu, ale pouze o opakované sebeutvrzování výkladu předešlého. 5. kapitola je z nouze ctnost. Paradoxně s poměrně zdařilým výsledkem, neboť student prokazuje, že dokáže zaujmout k sekundární literatuře vcelku svébytný postoj. To pouze dokazuje, že výchozí teze je opravdu silná. A že její zpracování v sobě neslo velký potenciál, jenž však zůstal nevyužit.

Komentář

Při četbě práce vychází stále více najevo obecný metodický postup autora: vytvořil si základní tezi a na ní postupně nabaluje nová a nová témata, aniž by výchozí hypotézu jakkoli prohluboval a upřesňoval. Text se proto díky schematizování, zacyklování a konstruování stává esoterickým a spojitost se samotným Nietzschem je nakonec téměř nepostihnutelná. Vše je důsledkem nedostatečného textového podložení – mravnost mravů nelze vyložit ze tří aforismů *Ranních červánků*, suverénní jedinec bez třetího pojednání *Genealogie morálky* musí být okleštěn a aristokratické hodnocení založené na 8 stranách *Duševního aristokratismu* nutně nemůže být vyčerpávající.

Zdá se tedy, že student postupoval při psaní přesně obráceně, než měl. Jelikož ale vím, jak složitě a pracně se dobíral výchozí teze a kolik úsilí věnoval konzultacím a jejich následnému zúročení, musím se jej zastat. Příčiny neuspokojivého výsledku nelze hledat ve studentově nedostatečném nasazení. Spíše v tom, že vybrané téma bylo nad jeho síly (minimálně s textovou znalostí

Nietzscheho, kterou využíval) a práce byla původně rozvržena na mnohem delší časové rozmezí (přinejmenším o semestr). Uspěchanost textu lze vidět například ve faktu, že v poslední kapitole odkazuje dvakrát na desátou hlavu *Mimo dobro a zlo*, což by bylo při náležitě redakci zajisté opraveno.

Práce byla neustále na cestě za svou konečnou podobou a téměř každý týden měla jinou strukturu, neboť se před autorem otevíraly nové problémy, které musel vyřešit, aby došel k základnímu náhledu, o něž by se poté opřel. Z této intenzivní myšlenkové činnosti se toho v práci příliš mnoho nezrcadlí. Jakmile bylo východiska dosaženo, všechny kroky byly zapomenuty a rozběhl se velký interpretační stroj, který semlel páté přes deváté. Výsledný text je tedy pouze slabým odleskem energie, jež byla na jeho vypracování vynaložena.

Poslední výtku padá zároveň na hlavu vedoucího práce: o mravnosti mravů se v práci do omrzení hovoří jako o procesu stupňování a udržování a nikdy se dostatečně jasně neukáže, co se tím vlastně myslí. Ve skutečnosti jde o sofistikovaný způsob, jak se vyhnout pojmu vůle k moci. Při konzultacích jsem si toho nevšiml, ale při četbě odevzdaného textu to na mě křičelo téměř z každé strany. Pokud by na místě stále opakované definice mravnosti mravů stála vůle k moci, možná by to studenta donutilo k hlubší analýze samotného aristokratického hodnocení.

Celkové hodnocení

Odevzdaná práce rozhodně nenaplnila očekávání, která jsem do ní vkládal. Její odevzdání bylo uspěchané, je možno ji chápat nanejvýš jako předběžný příspěvek k některým nadhozeným motivům Nietzscheho myšlení. Za nejlepší části práce považuji některé pasáže 1. kapitoly a kapitolu pátou, kde student prokazuje schopnost konfrontace svého stanoviska s odlišnými interpretačními perspektivami. Bohužel, o to méně konfrontoval své stanovisko s Nietzschem! Za vyslovené fiasko, naopak, pokládám pasáž o plavé bestii a následné výklady vkusu. Zde, dle mého soudu, dosahuje odtrženost od Nietzscheho vrcholu.

Z jazykového hlediska je práce průměrná. Některé krkolomné formulace ztěžují pochopení, relativně často lze narazit na chybnou vazbu a sem tam i na gramatickou chybu.

Přes všechny námitky oceňuji nasazení a poctivost, s nimiž byla práce psána. Proto ji doporučuji k obhajobě a navrhuji hodnocení stupněm dobrý.

Otázky k obhajobě

- 1) Plavá bestie je produktem aristokratického hodnocení (s. 40). Aristokratické hodnocení je tvorbou „nad“ mravnost v důsledku jejího dokonalého osvojení. Kde se bere ono „ven“ plavé bestie? A je „nad“ a „ven“ vůbec totožné? Jak souvisí vyražení „ven“ se stupňováním mravnosti?
- 2) Nemohl by být asketický ideál symptomem určitého vkusu?
- 3) Co má být přesně myšleno *vkusem* mravnosti? (s. 44)
- 4) Ke straně 66: „*Nietzscheho mravnost mravů je proces, který bytostně formoval člověka ještě předtím, než bylo možné hovořit o 'prvních společnostech'.*“ To mi nejde na rozum! Mohl byste to vysvětlit?

V Neratovicích 11. 9. 2013

Jakub Chavalka